

De Gele Ridders, 200 jaar Korps Rijdende Artillerie

door drs. C.P.M. Klep

Als er één korps in de Koninklijke Landmacht opvalt door stijl en tradities, dan toch zeker het Korps Rijdende Artillerie (K.R.A.). Dat het K.R.A. kan bogen op zo'n rijke overlevering heeft verschillende oorzaken. Ten eerste kunnen de 'Ridders' terugzien op een twee eeuwen oude historie, waarbij ze door hun specifieke taken en korpsgeest steeds een hechte eenheid bleven. Bovendien nam het Korps deel aan vele veldslagen en veldtochten en waren de Ridders door hun grote beweeglijkheid steeds in het heetst van de strijd te vinden. Na de Tweede Wereldoorlog werd het Korps niet heropgericht en dreigde een einde te komen aan de tradities van het K.R.A. Sinds 1963 evenwel draagt 11 Afdeling Rijdende Artillerie zorg voor het levend houden van de herinnering aan de roemruchte 'Gele Ridders'.

Ontstaan van het Korps

Het ontstaan van de rijdende artillerie heeft alles te maken met de veranderde wijze van oorlogvoering in de tweede helft van de achttiende eeuw. Het accent kwam steeds meer te liggen op de mobiliteit van de troepen. De legeraanvoerders stonden voor het probleem dat het logge geschut, met het bijbehorende personeel en materieel, slechts langzaam kon worden verplaatst en de eigen infanterie en cavalerie niet kon volgen. De Pruisische koning Frederik de Grote (1740-1786) was de eerste die hiervoor een oplossing vond. Hij liet zesponders monteren op lichte affuiten met voorwagens, getrokken door een span van zes paarden en bediend door bereden kanoniers. Deze lichte artillerie was in staat Frederiks grote, zelfstandig opererende cavalerie-eenheden te volgen en te beschermen. Bovendien voldeed ze uitstekend op het slagveld bij het voorbereiden en ondersteunen van de aanval. Het Pruisische voorbeeld werd dan ook gevolgd in de omliggende landen, waaronder Nederland. Opvallend genoeg was het een marineman, admiraal van Kinsbergen, die eind 1792 stadhouder Willem V (1751-1795) wees op de voordelen van bereden artillerie. Hij stelde voor lichte, twaalfponds scheepskanonnen te voorzien van grote affuit en deze in het veld te brengen. Begin 1793 legde Willem V aan de Raad van State (die o.a. was belast met de zorg voor het leger) het plan voor twee brigades rijdende artillerie te vormen voor het Staatse leger. De raad ging akkoord en legde het voorstel op 21 februari 1793 voor aan de Staten-Generaal, die nog dezelfde dag met het plan instemde. De snelheid waarmee dit besluit werd genomen was vooral een gevolg van het feit dat de Republiek sinds 1 februari 1793 in oorlog was met Frankrijk. De beide brigades kregen de beschikking over in totaal tweeëndertig vuurmonden: zestien kanonnen van zes pond, acht van drie pond en acht houwitser. Elke vuurmond telde tot vijftien man personeel die aanvankelijk, naar Pruisisch voorbeeld, allen bereden waren: de stukscommandanten, zes à zeven kanoniers en enkele stukrijders. Deze laatste bestuurden, gezeten op de paarden van de bespanningen, het stuk geschut. In de loop van de negentiende eeuw kregen enkele leden van de stuksbemanning bovendien een plaats op de voorwagen. Sinds haar oprichting heeft de rijdende artillerie op vele veldslagen haar gevechtswaarde bewezen. De nieuwgevormde brigades hoefden niet lang te wachten op hun vuurdoop. Reeds in 1794 wist de rijdende artillerie zich te onderscheiden in de strijd tegen de Franse legers die

België waren binnengevallen. In januari 1795 volgde de Franse zege. Tot op het moment waarop ons land zijn soevereiniteit herwon, in 1813, vocht de rijdende artillerie, die eind 1795 de status van zelfstandig korps verkreeg, aan Franse zijde. Het Korps speelde in 1799 een belangrijke rol bij de verdrijving van een Engels-Russische legermacht die geland was op de Noordhollandse kust. Deelname aan de veldtochten tegen Frankrijks vijanden volgde. Een van de compagnieën rijdende artillerie werd toegevoegd aan de Hollandse Brigade en in 1808 naar Spanje gestuurd, een barre tocht van duizenden kilometers. Een andere compagnie nam deel aan de catastrofale veldtocht van Napoleon tegen Rusland en bereikte in september 1812 Moskou. Alle officieren sneuvelden op de Russische sneeuwvelden. Van de onderofficieren keerden slecht drie terug.

In 1813 werd de Nederlandse onafhankelijkheid hersteld. In het nieuwe Koninklijke leger werd de rijdende artillerie gehandhaafd. Een belangrijk aandeel had het Korps in de uiteindelijke nederlaag van Napoleon bij Waterloo in juni 1815. Als waardering voor hun optreden ontvingen 42 leden van het Korps de Militaire Willemsorde, bovendien voerde koning Willem II in 1842 als dankbetuiging (en mogelijk mede om bij het korps de bezuinigingen op de uitgaven voor de landsverdediging minder hard te laten aankomen) een nieuw uniform in voor de Rijders. Dit tenue, het Engelse huzarenuniform, had hij zelf, toen nog als prins van Oranje, gedragen tijdens de slagen van Quatre Bras en Waterloo. Aan de geelbetreste donkerblauwe dolman (een kort nauwsluitend jasje) ontleen de leden van het Korps sindsdien hun bijnaam: de 'Gele Rijders'. In 1830 en 1831 nam de rijdende artillerie nog deel aan de strijd tegen de opstandige Belgen, daarna geraakte Nederland in rustiger politiek vaarwater en bleef het grondgebied tot de Tweede Wereldoorlog verschoond van krijgshandelingen. In mei 1940 vochten de rijders ondermeer in de Alblasserwaard en op het eiland van Dordrecht tegen de Duitse invallers, waarbij door de aanvallen van Stuka's en tanks aanzienlijke verliezen werden geleden en het materieel zwaar werd beschadigd. Technische ontwikkelingen noodzaakten vanaf de oprichting van het Korps de voortdurende modernisering van het materieel. De invoering hiervan werd regelmatig vertraagd door bezuinigingen op de defensie-uitgaven. Ook de sterkte van het zo 'dure Korps' kon om die reden niet altijd op hetzelfde hoge peil worden gehandhaafd. Rond 1850 bestonden zelfs plannen om de rijdende artillerie op te heffen. Een vergelijkende proef met een eenheid van veldartillerie op het Haagse Malieveld, onder het toezien oog van prins Frederik, viel uit in het voordeel van de Gele Rijders, zodat deze plannen in de archieflade verdwenen.

In de jaren zestig van de vorige eeuw werd het 8-cm kanon met getrokken loop ingevoerd: aan de binnenzijde waren spiraalvormige groeven aangebracht die het projectiel een roterende beweging meegaven. Daarmee werd de baan stabiel en het bereik en de trefkans groter. In 1876 werden de eerste achterlaadkanonnen (eveneens 8 cm) geïntroduceerd, enkele jaren later gevolgd door de zeer moderne en befaamde 8.4 Staal. In 1905 kreeg het Korps de beschikking over het snelvuurkanon 7 Veld. Deze was onder andere uitgerust met een hydraulische rem om de terugstoot op te vangen en moderne richtmiddelen, zodat ook vuur met indirecte richting mogelijk werd. Een volgende stap was de gedeeltelijke motorisering van het geschut. Aan het einde van de jaren twintig werden Fordson tractoren en Ford vrachtauto's aangekocht. Deze laatste dienden voor het trekken van 6 Veld, die naast het 7 Veld bij het Korps in de bewapening kwam. In maart 1940 werd besloten het K.R.A. geheel te motoriseren. Voor dit besluit volledig kon worden uitgevoerd werd ons land evenwel door de Duitsers overrompeld.

Opheffing en wedergeboorte

Na 1945 werd de organisatie van het Nederlandse leger op de Engelse leest geschoeid: elke divisie zou in hoofdlijnen bestaan uit drie brigades infanterie en drie regimenten veldartillerie. Binnen deze organisatie was voor de rijdende artillerie als korps geen plaats meer. Bovendien

had de kwetsbare bereden artillerie in de moderne oorlogvoering haar militaire functie verloren en werden haar taken meer en meer overgenomen door het gemotoriseerde veldgeschut. Om die redenen werd het K.R.A. formeel per 15 april 1946 opgeheven en het personeel bij andere eenheden ondergebracht.

Maatregelen om de voortzetting van de traditie van het K.R.A. te garanderen werden voorlopig niet genomen. Oud-Rijders bleven er evenwel voor ijveren dat de overlevering van het Korps bewaard zou blijven. Met succes, want per Koninklijk Besluit werd bepaald dat met ingang van 15 januari 1963 één van de afdelingen veldartillerie de tradities van het K.R.A. zou voortzetten. Die eer viel ten deel aan de 11e Afdeling Veldartillerie (11 Afdva): tijdens een plechtigheid in de Oranjekazerne te Schaarsbergen werd deze omgedoopt tot 11e Afdeling Rijdende Artillerie (11 Afdra). De keuze voor 11 Afdva werd mede ingegeven door het feit dat Schaarsbergen deel uitmaakt van de gemeente Arnhem, waar het K.R.A. van 1881 tot 1940 in garnizoen had gelegen en een hechte band was ontstaan tussen de leden van het Korps en de burgerij. Met ingang van 1 oktober 1973 kregen de ‘herboren’ Rijders bovendien weer het recht de naam Korps Rijdende Artillerie te voeren. Sinds 1980 maakt ook 13 Afdva deel uit van het K.R.A. en in november 1991 ging 11 Afdra over van 11 naar 12 pantserinfanteriebrigade en verhuisde naar de Saksen-Weimarkazerne, eveneens in Arnhem. Dat 11 Afdra de traditietaken serieus neemt, blijkt op verschillende manieren. Ten eerste zijn er de uitmonteringstukken. De baretten werden in 1963 reeds vervangen door de traditionele donkerblauwe kwartiermutsen met gele kwastjes en biezen. Ook de blauw met gele kraagspiegels en halsdoeken symboliseren de band met het verleden. Belangrijk ook is het behoud van het ceremoniële tenue, dat in weinig verschilt van het in 1842 vastgestelde uniform. Het wordt ook nu nog gedragen bij plechtigheden die door het Korps worden opgeluisterd. Een van die ceremonies het uitbrengen van de saluutbatterij, ondermeer bij Prinsjesdag en bij bezoeken van buitenlandse staatshoofden. Een ander historisch overblijfsel vormt de eigen manege van het Korps, waardoor tevens een bereden stuk 6 Veld in stand kan worden gehouden. Waardevolle voorwerpen kregen een plaats in het Korpsmuseum. De basis voor deze collectie werd reeds gelegd in 1893, bij het honderdjarig bestaan van de Gele Rijders. En tenslotte verwijzen de namen op de voertuigen van 11 Afdra naar de historie van het Korps. Enkele voorbeelden. Het voertuig van de commandant van de afdeling draagt de naam Bardot. Deze naam herinnert aan de veldtocht in Spanje, toen door het grote verlies aan paarden de Rijders hun toevlucht moesten nemen tot muilezels, in het Frans *bardots* geheten. De pantserrupscommandovoertuigen dragen de namen van de in 1940 bij het Korps aanwezige pantserwagens: Bison, Buffel, Panter en Lynx. De vuurmonden zijn genoemd naar de verschillende veldslagen waaraan het K.R.A. aan heeft deelgenomen. Een uitzondering vormt de vuurmond Barbara, die de naam draagt van de schutpatrones van de artillerie. Op deze vuurmond worden de vrijwillige dienende en reserve tweede-luitenanten van het Korps beëdigd. Kortom, bij 11 Afdra is de erfenis van de Gele Rijders in zekere handen.

Literatuur

- ‘Beknopt overzicht van de geschiedenis van het Korps Rijdende Artillerie’. *De onderofficier* 21 (1983) 5 (mei) 1983
- Es, N.J.A.P. van – *Het historisch Museum van Korps Rijdende Artillerie 1830-1898*. Arnhem, 1898
- Hoek, J.W. van den – *De geschiedenis der Rijdende Artillerie*. z.p., 1968
- Sypsteijn, J.W. van – *Geschiedenis van het regiment Nederlandsche Rijdende Artillerie*. Zaltbommel, 1852.